

ADDENDA A LA TROBALLA DE STA. PERPÈTUA DE MOGODA (AN-1)

S. DATZIRA

No conformats amb la interpretació que donàrem a la moneda n.º 15 de la troballa de Santa Perpètua de Mogoda¹ creiem, ara, haver aconseguit desxifrar-la correctament.²

La classificació atribuïda a la moneda és correcta, un rocabertí de Joan II batut al castell de Girona durant els anys 1462-63, però el que no és pas cert és la transcripció que donàrem del que ens semblà una contramarca de quatre quadradets, així com també l'assignació del que vam creure eren tres punts i que tot plegat figura en el revers de la peça.

La comparança amb un diner de Sicília de Frederic IV el Simple (1355-1377) ens ha fet adonar que hi apareixen al revers, entre altres marques, els quatre quadradets esmentats.³

Una encunyació de necessitat com fou la dels rocabertins, els portà a fer servir de cospells altres monedes que ja circulaven —en el nostre cas el diner de Sicília— i en conseqüència quedaren rastres de les anteriors peces.

Si comparem el revers de la moneda de Santa Perpètua (n.º 15), amb el revers del diner de Sicília (n.º 1), podem comprovar fàcilment que la marca dels quatre quadradets és la mateixa. Observem també que l'esmentada marca figura en quadrants oposats i per tant, el punt situat a sobre del travesser de la creu ha d'ésser un dels quatre quadradets de la mateixa marca situada en el primer buit. El punt situat a la dreta —ja no gaire pronunciat— i que ens cau a sobre dels pals de la creu, el podem interpretar com una rugositat de les moltes que té la peça. Finalment, el punt de l'esquerra i que correspondria al tercer buit, és un dels que pertanyen a l'arbre que ocupa el revers dels rocabertins.

En resum doncs, la moneda n.º 15 de la troballa de Santa Perpètua de Mogoda, és un rocabertí a nom de Joan II, encunyat a Girona i batut a sobre d'un diner de Sicília de Frederic IV el Simple de la seca de Messina.

Tot plegat ens corrobora un fet, altrament ja prou conegut, que —per a les peces de petit valor— la circulació monetària al segle xv era composta, al Principat, de monedes encunyades no solament durant el segle anterior, sinó també procedents de seques tan llunyanes com és la de Messina.

Finalment, aprofitem l'avinentsa per agrair al Sr. Fermí Vinyals i Rovira la seva col·laboració, que va fer possible l'estudi de la troballa.

1. Troballes monetàries catalanes-I, *Acta Numismàtica X*, Barcelona, 1980, pàgs. 214-218.

2. Agraïm als bons amics ANNA M. BALAGUER i MIOUËL CRUSAFONT la seva desinteressada ajuda sense la qual no hauria estat possible la identificació de la moneda.

3. RODOLFO SPAHR, *Le monete siciliane dagli aragonesi ai barboni (1282-1836)*, Palerm. 1959, pàg. 47 i següents.

TROBALLA DEL CASTELL DE VOLTRERA

A. M. BALAGUER

Núm. AN-4 — **Lloc:** Castell de Voltrera — **Tipus de troballa:** Acumulativa

Composició:

Conjunt A

	AR	AE (billó)
Catalunya:	—	6
Aragó:	—	1
Aquitània:	—	1
		8

Conjunt B

Catalunya:	—	1
Castella:	1	—
	1	1

Dates límit:

Conjunt A: del 1258 al 1558-1598 ó 1598-1621 (regnats de Felip I o de Felip II de Catalunya).

Conjunt B: del 1566 al 1641.

Localització:

Castell de Voltrera, terme d'Abrera, — 41° 30'35" latitud Nord; 5° 37' Longitud Est — Baix Llobregat. Catalunya.

Data de la Troballa:

Campanyes d'excavació 1978-1980.

Circumstàncies de la troballa:

Les monedes aparegueren a les excavacions del castell de Voltretera, terme d'Abrera, realitzades en els darrers anys pel grup d'arqueologia d'Olesa. Les monedes foren trobades en dues zones i acompanyades de restes ceràmics de cronologia diferent, per aixó hem mantingut els dos conjunts separats a l'hora de publicar la troballa. El primer (Conjunt A) aparegué a un antic abocador de deixalles del castell, juntament amb ceràmica de «verd i man-ganés» i d'influència moresca. El segon fou trobat en el recinte del castell i acompanyat de ceràmica policroma.

Descripció:

Conjunt A

CATALUNYA

1. Jaume I Barcelona diner de tern (billó) emissió de 1258
0,67 gr. 18 mm. B.S. 167
2. Jaume I Barcelona diner de tern (billó) emissió de 1270
0,7 gr. 19 mm. B.S. 172
3. Jaume I Barcelona diner de tern (billó) emissió de 1270
0,67 gr. 18 mm. B.S. 172
4. Pere III Barcelona diner (billó)
0,70 gr. 14,8 mm. retallat B.S. 223
5. Pere III Barcelona óbol (billó)
0,35 gr. 13 mm. B.S. 226
6. Felip I o Felip II Girona diner (billó)
0,81 gr. 15 mm. B.S. 579 ó 638

ARAGÓ

7. Pere III Aragó diner jaqués (billó)
0,75 gr. 19 mm. A.H., lám. 71, núm. 1

AQUITANIA

8. Enric IV (1399-1413) Aquitania hardí (billó)
0,90 gr. 21 mm. P.A. 3119, similar (molt desgastat)

Conjunt B

CATALUNYA

9. Guerra dels Segadors Barcelona 1641 sisè (AE)
3,98 gr. 23 mm. B.S. 726

CASTELLA

10. Felip II de Castilla Toledo s/d assajador dins de cercle, ral (AR)
2,1 gr. 20 mm. retallat Vic. 281

Abreviatures emprades:

- B.S. BOTET I SISÓ, *Les monedes catalanes*, Barcelona, 1909 i 1911, vols. II-III.
A.H. HEISS, *Descripción general de las monedas hispano-cristianas*; Madrid, 1867, vol. I.
P.A. POEY D'AVANT, *F. Monnaies Féodales de France*, reimp. Graz, 1961, vol. II.
Vic. VICENTI, J. A., *Catálogo General de la Moneda Española*, Madrid, 1977.

Comentari:

Es tracta, doncs, de dos conjunts de monedes ben diferenciats, segons la seva àrea de procedència dins de l'excavació i segons els materials ceràmics que els acompanyaven. El conjunt A, trobat a l'antic abocador del castell, està compost, quasi exclusivament, per moneda medieval dels segles XIII a la primera meitat del xv. Hi ha tan sols la presència d'un diner de Felip I ó de Felip II de Girona. Aquesta peça no pot determinar-se a quin dels dos reis pertany en no poder saber si portava o no la marca diferencial d'una G al coll del bust. En qualsevol cas, aquesta moneda representa un salt cronològic respecte al grup medieval i pot considerar-se una aportació posterior.

Les ceràmiques que aparegueren associades amb aquest conjunt de monedes medievals estan en la més completa consonància cronològica amb aquestes. Es tracta de fragments de ceràmiques catalanes decorades amb verd i manganés, considerades de finals del XIII i XIV, i de fragments de ceràmica catalana d'imitació moresca del segle xv.¹ Comparant aquestes cronologies amb les de les monedes veiem que les més antigues son del segle XIII, representades pels diners de Jaume I, hi trobem tot seguit peces del segle XIV, els diner i òbol de Pere III, finalment tenim una moneda de primers del xv, un *hardi* aquità d'Enric IV d'Anglaterra.

No es pas rar a les troballes de la Corona Catalano-aragonesa de trobar-hi monedes d'aquest darrer tipus, tot indicant que devia circular amb relativa abundància. Una moneda similar apareix, per exemple, al tresoret de moneda de plata de València, estudiat per M. Crusafont en aquesta mateixa edició de Troballes Monetaries Catalanes. Un altre exemple ens el dona un tresoret trobat a Solsona que, segons la notícia que ens ha arribat, contenia varies dotzenes d'aquestes monedes.

Fora de la seva àrea de circulació hi trobem també el diner jaqués de Pere III, destinat a circular a l'Aragó i a les comarques de Lleida i el diner de Felip II o II de Girona, que podia legalment circular sols a aquesta ciutat i a la seva rodalia. Tot plegat vé a confirmar, una vegada més, que la moneda sol escapar als seus límits legals de circulació, encara que no ho sol pas fer-ho en quantitats massives, sinó que alguns dels exemplars d'un determinat tipus de moneda, sobretot si ha estat encunyat en quantitats importants,

1. LUIS M. LLUBIÀ, *Cerámica Medieval Española*, Barcelona, 1967, pàgs. 146-154.

és fàcil que arribin a zones relativament allunyades a la seva zona de circulació.

Pel que fa al conjunt B, trobat en el recinte del castell, ens trobem amb un fenomen similar. Aquestes dues monedes, d'època moderna, aparegueren associades a ceràmiques policromes d'influència renaixentista, datades a finals del segle XVI i primera meitat del XVII,² la qual cosa encaixa perfectament amb els testimonis numismàtics. La moneda més reculada és, evidentment, el ral sense data de Felip II de Castella, encunyat a Toledo, el qual degué ésser batut entre el 1566, data de la reforma de la moneda (*Pragmáticas de la Nueva Estampa*) i el 1588, any del primer ral datat de Toledo que coneixem. Tot i que les llegendes d'aquest ral no són visibles sabem que és del tipus no datat per la marca d'assajador M dins d'un cercle que veiem sota la marca de seca.

Malgrat la seva modèstia, creiem que aquesta troballa ens dona una lliçó ben profitosa que no hem d'oblidar, l'interés enriquidor d'estudiar les monedes dins del seu contexte arqueològic i no pas separatament com massa sovint ens veiem obligats a fer.

Agraïments:

L'estudi d'aquest troballa ha estat possible gracies a l'esforç pacient del grup d'arqueòlegs d'Olesa que descobriren les monedes ens facilitaren el seu estudi i ens mostraren amablement els altres materials apareguts a l'excavació. Debem especial agraïment al Sr. Jaume Morera que ens atengue solícitament.

Nota:

Malgrat que el castell de Voltrera sigui conegut actualment com a castell de Vilalba, nom de l'agregat pròxim de Santa Maria de Vilalba, a l'època medieval hom l'anomenà castell de Voltrera. Amb aquest nom apareix ja a la documentació a partir del 1041. No ens estendrem sobre aquesta qüestió, ni sobre altres detalls, prou interessants, de la història del Castell, que el lector podrà trobar a l'obra *Els castells Catalans*, ed. R. Dalmau, Barcelona, 1967, vol. I, pàgs. 335-340.

ANNA. M. BALAGUER

2. A. BATLLORI I MUNNÉ i L. M.ª LLUBIÀ I MUNNÉ, *Ceràmica Catalana Decorada*, Barcelona, 1974, pàgs. 67-70.

TROBALLA DE SANT PERE SACAMA

A. M. BALAGUER

Núm. AN-5 — **Lloc:** Sant Pere Sacama — **Tipus de troballa:** Acumulativa

Composició:

Monedes trobades al Castell de Sacama o de Camba.

	AE (billó)
Catalunya	2

Monedas trobades a la masia de Sant Pere Sacama.

Catalunya	1
-----------	---

Dates límit:

Les dues monedes trobades al castell ens donen unes dates que van del 1162 al 1387. La moneda trobada a la masia és del 1836.

Localització:

Sant Pere Sacama — 41° 34' latitud Nord; 5° 36' Longitud Est, terme d'Olesa, Baix Llobregat. Catalunya.

Data de la troballa:

Campanyes d'excavació 1978-1980.

Circumstàncies de la troballa:

Les monedes aparegueren a les excavacions realitzades als darrers anys pel grup d'arqueologia d'Olesa.

trob. S. Perpetua Mogoda

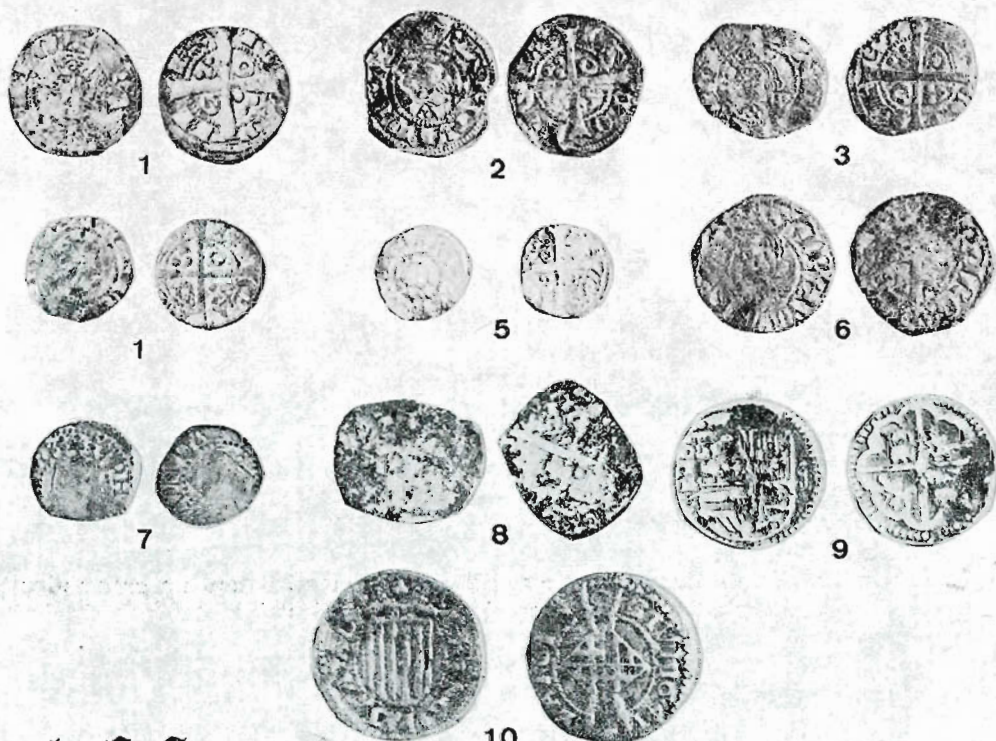

15

1

trob. C. Voltreera

2 : 1

1

2

3

1

5

6

7

8

9

10

trob. C. Sacama

1

2

Descripció:

Castell de Sacama o de Camba.

1. Alfons I Barcelona òbol			
	0,46 gr.	15 mm.	B.S. 160
2. Pere III Barcelona òbol			
	0,41 gr.	12,5 mm.	B.S. 224

Masia de Sant Pere Sacama

3. Isabel II Barcelona sis «quartos» 1836			
	14,42 gr.	33,5 mm.	B.S. 1084

Abreviatures emprades:

B.S. BOTET I SISÓ, J., *Les monedes catalanes*, Barcelona, 1909-1911, vols. II-III.

Comentaris:

Es tracta de fet de troballes aïllades molt puntuals fetes en dos llocs ben pròxims, les runes de l'antic castell de «Camba», del que en resta ben poca cosa, i la Masia de Sant Pere Sacama.

Les dues monedes trobades al castell són d'època medieval. Ambdues són òbols, valor ben poc corrent a l'evidència numismàtica conservada i que poques vegades apareix en els tresorets. En canvi apareix amb relativa freqüència com a troballa puntual d'excavació. Aquest fenomen té de fet una explicació ben lògica, hom atresora la moneda de més valor, mentre que l'òbol uneix a aquesta tendència d'ésser exclòs de l'atresorament la seva petitesa que facilita la seva pèrdua ocasional. Són precisament aquestes monedes perdudes a l'atzar les que apareixen aïlladament a les excavacions, tot donant-nos percentatges d'òbols més elevats del que podíem esperar estant com estàvem acostumats a un alt grau de raresa per aquest valor. Es ben cert que a alguns tresorets hi apareixen també òbols, però sempre en proporció molt inferior a la de diners.

D'aquestes dos òbols es especialment interessant el d'Alfons I, malgrat d'ésser un tipus ben conegut, no és abundant i aquesta troballa ens en dona un exemplar més, tot demostrant que l'òbol tenia efectivament un paper dins de la circulació monetaria de l'època, funció que reflecteixen tan poc els documents escrits, destinats a deixar constància de les grans transaccions, dels testaments, etc.

Aquí novament la ceràmica trobada amb aquestes dues peces està en consonància amb la seva cronologia. Juntament amb aquests dos òbols aparegué ceràmica grisa, datada entre els segles XI-XIII, i ceràmica decorada amb

1. Sobre el Castell de Camba o de Sacama vid. *Els Castells Catalans*, Ed. R. Dalmau, Barcelona, 1967, vol. I, pàgs. 448-451.

2. Per la datació de les ceràmiques grises a Catalunya vegeu l'important article de MANUEL RIU, «Els forns medievals de ceràmica grisa a Catalunya», *Quaderns d'Estudis Medievals*, num. 1, maig 1980, pàgs. 56-59.

verd i manganès de finals del XIII i XIV, que concorden amb l'òbol d'Alfons I i amb el de Pere III respectivament.

És ben significatiu que a la masia de Sant Pere Sacama, habitada fins fa molt poc, no s'hi trobés moneda medieval, sinó una peça ben tardana, sis «quartos» del 1836, encunyats a Barcelona per les necessitats de numerari de les Guerres Carlines i que durant tant de temps varen circular a Catalunya.

Agraïments

La publicació d'aquesta notícia ha estat possible gràcies al grup d'arqueòlegs d'Olesa, que tragueren a la llum les monedes i ens facilitaren la informació. Estem en deute, molt especialment, amb el Sr. J. Morera que ens mostrà amablement els materials.

TROBALLA DE VALÈNCIA (OR)

M. CRUSAFONT I SABATER

Núm.. AN-6.

Lloc: Indeterminat, dins València «província».

Tipus de troballa: tresor.

Composició:

Tal com veurem, l'anàlisi del material s'ha hagut de fer en condicions precàries. El conjunt és format per florins des de Pere III a Martí I, és a dir des de mitjans del s. xiv a inicis del xv i algunes dobles almohades de mitjans del xiv. Per veure més clarament la composició donem una taula amb els nombres de peces que hem pogut estudiar directament i de les quals després donem la descripció completa i entre parèntesi els altres exemplar de característiques semblants, que sabem per informacions que també formaven part del tresor.

CORONA CATALANO-ARAGONESA

AV

	Florins	½ Florins
Pere III — Marca rosa d'anells (Perpinyà)	2(+ 1)	1
Marca elm (Perpinyà)	(5)	—
Marca rosa de punts (Barcelona)	1(+ 7)	—
Marca C gòtica (Saragossa)	(1)	—
Marca torre (València)	2(+ 6)	—
Marca corona (València)	(1)	—
Marca no identificada	(1)	—
Joan I — Marca creu sobre pal (Barcelona)	2(+ 1)	1
Marca corana (València)	3(+ 1)	—
Marca M (Mallorca) i petxines	(3)	1(+ 7)
Martí I — Marca escac (Barcelona)	2(+ 1)	—
Marca corona (València)	8(+36)	1
Marca M (Mallorca) i escac/petx.		
Desplà/petx.	1(+13)	(1)
Marca B (Perp.? Bàstia? Barna?)	1	(1)
Total:	22(+77)	i 4(+ 8) = 26(+85)

NORD D'AFRICA

Dobles almohades	1(+ 5)	
Total peces del tresor:		27(+90) = 117

Dates límit:

1349-1410. La data inicial la dona la presència de florins amb rosa d'anells, que segons hem pogut comprovar darrerament són de llei superior als 18 quirats i corresponen per tant a la seca de Perpinyà i al període 1349-1369. Aquests florins han d'ésser posteriors al 1349 perquè en l'espai 1346-1349 es suposa que es bateren els florins en què no hi consta el nom del rei. La data final la donen els florins del rei Martí. Pels de Mallorca observem que només n'hi ha del tipus amb marques Desplá (cairó tallat en aspa)-petxina/es-cac-petxina, que corresponen als inicis del regnat. Les altres marques dels florins de Martí abracen tot el regnat, sens possibilitat de fixar una cronologia més exacta. La major part del conjunt (a excepció de les dobles i dels florins amb marca rosa d'anells) correspon a l'espai 1369-1410, essent tots els florins de llei de 18 quirats (*Vid.* Crusafont, *Numismàtica de la Corona Catalano-Aragonesa Medieval*).

Localització:

Indeterminada, dins València, «província».

Data de la troballa:

No ens és coneguda amb exactitud, per bé que sabem que és molt antiga, possiblement de finals del segle passat.

Circumstàncies de la troballa:

L'allunyament cronològic dificulta l'obtenció de detalls. Segons sembla el conjunt, que era de més de cent florins i algunes dobles almohades era dins una olla d'aram. Junt, «o molt a prop» hi havia una altra olla de terrissa que contenia el tresoret de plata i billó que descriurem després com una troballa separada, en no tenir la total seguretat que ambdós tresorets tinguessin el mateix origen. (*Vid.* troballa AN-7). Cal admetre però, que les cronologies de les dues troballes són molt concordants. Segons sembla les dues olles aparegueren enterrades prop d'una casa. Aquests dos tresorets es dispersaren recentment. Per poc temps no poguérem estudiar els dos conjunts sencers. Quant en tinguérem notícia una gran part era ja dispersa però hi havia encara un record prou clar del contingut. Podem doncs tenir per cer el material que hem pogut fotografiar i pesar i admetre alguns petits errors en els totals complementaris de peces ja dispersades (nombres entre parèntesis), l'informació de les quals ens ha vingut de diferents fonts, algunes de les quals tenien encara en el seu poder una part o la totalitat de les monedes obtingudes.

Descripció:

Numerarem correlativament les monedes que podem descriure amb tots els seus detalls.

1. Pere III. Perpinyà. Florí amb marca de rosa d'anells

A/ .+.ARAG-OREX.P.	Llir	
R/ .S.IOHA-NNES.B (rosa d'anells)	S. Joan, dret, de front	
p: 3,44	Ø: 19 mm.	Botet-244
2. Pere III. Semblant a l'anterior però A/ + ARAG-REX P.

p: 3,47	Ø: 19 mm.	Inèdita
---------	-----------	---------
3. Pere III. 1/2 florí amb marca rosa d'anells, semblant al núm. 1.

p: 1,7	Ø: 15,8 mm.	Inèdita
--------	-------------	---------
4. Pere III. Barcelona. Florí amb marca rosa de punts. Semblant al núm. 1.

p: 3,42	Ø: 18,3 mm.	Botet-245
---------	-------------	-----------
5. Pere III. València. Florí amb marca torre. Semblant al núm. 1.

p: 3,51	Ø: 19,2 mm	Botet-241
---------	------------	-----------
6. Com l'anterior p: 3,48 Ø: 19,2 mm Botet-241
7. Joan I. Barcelona. Florí amb marca creu sobre pal.

A/ .+.ARAG-OREX IO	Llir	
R/ .S.IHOA-NNES B (creu sobre pal)	S. Joan, dret, de front	
p: 3,44	Ø: 18,9 mm.	Botet-269
8. Com l'anterior p: 3,45 Ø: 18,7 mm. Botet-269
9. Joan I. Mig florí semblant a l'anterior

p: 1,7	Ø: 14,6 mm.	Botet-270
--------	-------------	-----------
10. Joan I. València. Florí amb marca corona. Semblant als anteriors

p: 3,46	Ø: 19,3 mm.	Botet-266
---------	-------------	-----------
11. Com l'anterior p: 3,41 Ø: 18,6 mm. Botet-266
12. Com l'anterior p: 3,42 Ø: 18,5 mm. Botet-266
13. Joan I. Mallorca. 1/2 Florí amb marca M i petxines flanquejant el llir de l'anvers i el Sant. Joan del revers. Semblant als anteriors.

p: 1,72	Ø: 16,6 mm.	Botet-265
---------	-------------	-----------
14. Martí. Barcelona. Florí amb marca d'escacs en cairó

A/ +ARAGO-REX MAR (A i R nexades)	Llir	
R/ .S.IOHA-NNES B (escac en cairó)	S. Joan, dret, de front.	
p: 3,45	Ø: 18 mm.	Botet-290
15. Com l'anterior p: 341 Ø: 18,2 mm. Botet-290
16. Martí. València. Florí amb marca corona. Semblant als anteriors, amb indicació del nom del rei en la forma MR i marca Desplà (cairó tallat en aspa) a la dreta dels peus de S. Joan.

p: 3,47	Ø: 19,2 mm.	Botet-288 var.
---------	-------------	----------------
17. Com l'anterior p: 3,43 Ø: 17,7 mm. Id.
18. Com l'anterior p: 3,41 Ø: 18 Id.
19. Com l'anterior p: 3,41 Ø: 19 Id.
20. Com l'anterior p: 3,42 Ø: 19,2 Id.
21. Com l'anterior p: 3,41 Ø: 19,1 Id.
22. Com l'anterior p: 3,42 Ø: 19,4 Id.
23. Com l'anterior p: 3,42 Ø: 19,9 Id.

trob. València or

1

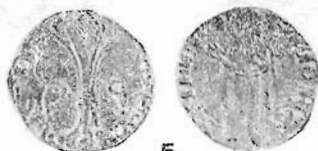
2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

24. Mig Florí semblant. Nom del rei en forma M. Marca Desplà no visible.
p: 1,69 Ø: 15,8 mm. Botet-289
25. Martí. Mallorca. Florí amb marca M gòtica (no visible). Semblant al núm. 14, portant però marques Desplà-petxina a l'anvers i escac-petxina al revers.
p: 3,41 Ø: 19,2 mm. Botet-312
26. Martí. Bàstia?, Perpinyà?, Barcelona?. Florí amb marca B.
A/ +ARAGO-REX MAR (A i R nexades) Llir
R/ S.IOHA-NNES.B. B S. Joan, dret, de front
p: 3,38 Ø: 19 mm. Botet-305
27. Dobla almohade de la seca de Fez, corresponent al regnat d'Abú-Yahya (1318-1346).
p: 4,69 Ø: 29,8 mm.

Agraïm a l'amic R. Arroyo la identificació d'aquesta peça.

Referències: Botet J. Botet i Sisó. *Les Monedes Catalanes*. Barcelona 1908.

Comentari:

Les lliçons que ens ofereix aquesta troballa són molt estimables.

El feble nombre de dobles almohades⁸ sobre un conjunt ric de florins (111) demostra la pèrdua d'importància del circulant auri islàmic, que fins els temps de Pere III havia estat el predominant.

La proporció de florins de les diferents seques ens permet de fer algunes deduccions d'interès.

Tot sembla indicar que l'amagatall del tresor es produí després del regnat de Martí, possiblement en els enfrontaments armats que es produïren a València després de la mort d'aquest rei per a forçar la candidatura de Ferran d'Antequera. Els florins mallorquins a nom de Martí porten tots (un fou examinat directament i molts d'altres aparegueren en una subhasta, el que ens permeté de comprovar quant menys les marques) les marques escacs-petxina i Desplà-petxina, corresponents al regnat de Martí segon les dades disponibles. Com és sabut, d'altres florins mallorquins a nom de Martí porten marques que els fan correspondre a regnats posteriors.

El regnat de Martí, immediatament proper, ens dona doncs la pauta pel conjunt de florins amb el seu nom, en una troballa feta a València. Gran abundància de la marca corona (València), seguida de la marca M (Mallorca), discreta presència de la marca escacs (Barcelona) i existència d'un sol exemplar amb la difícilment encaixable marca B. Les proporcions són ben reveladores:

València (corona)	45 exemplars	70 %
Mallorca (M)	15 exemplars	23,5 %
Barcelona (escacs)	3 exemplars	5 %
Seca o marca B	1 exemplar	1,5 %
Total	64 exemplars	

trob València or

19

20

21

22

23

24

25

26

27

Si bé l'alta proporció de florins valencians no fa més que reflectir la proximitat de la seca, no resulta tan segur de poder deduir de les representacions de Mallorca i Barcelona conclusions en el sentit d'una major o menor relació amb aquestes ciutats perquè l'experiència demostra que els florins mallorquins de Martí són molt més abundants que els de Barcelona, el que fa pensar en una producció més feble de la seca barcelonina en aquest regnat.

Pels regnats anteriors les conclusions són més incertes, a conseqüència d'una major barreja del circulant de florins dins els països de la corona catalano-aragonesa. Així, per Joan, trobem predomini dels florins mallorquins amb 11 exemplars, enfront dels 4 valencians i els 4 també barcelonins. Cal tenir present també en aquest regnat l'abundància d'evidència numismàtica en florins de Mallorca que ens ha arribat.

Del regnat de Pere tenim una feble representació dels florins de llei més alta: només 4 exemplars dels de rosa d'anells (Perpinyà), sobre un total de gairebé 30 peces. Això concorda amb la documentada fusió de florins d'alta llei per a encunyar a 18 quirats, que serà la riquesa àuria que es mantindrà per a aquest i els regnats següents. Les seques més representades són torre i rosa de punts, que segons hem argumentat recentment podem identificar amb València (primers emissions de florins) i Barcelona respectivament. Cal afegir encara a València el raríssim florí amb marca corona, que només es coneixia fins fa ben poc com a marca de mig florí. Tal com argumentarem darrerament la marca corona ha de correspondre als darrers anys del regnat de Pere III (*Vid. Numismàtica de la Corona Catalano-Aragonesa Medieval*). A continuació hi trobem 5 florins amb marca elm (Perpinyà a 18 quirats) i un de sol amb marca C (Saragossa), contribuint a fer-nos pensar en una dèbil fabricació en aquest darrer taller.

Localització actual: Dispersa.

Agraïments: Remerciem a tots els companys de València, Castelló i Barcelona que ens donaren diferents dades sobre la composició del tresor i molt especialment a l'amic Rafael Gandia de València que ens permeté de fotografiar i estudiar la mostra que presentem.

TROBALLA DE VALÈNCIA (PLATA)

M. CRUSAFONT I SABATER

Núm. AN-7 — **Lloc:** Indeterminat, dins València «província».

Tipus de troballa:

Tresoret.

Composició:

Semblantement al que succeïa amb la troballa anterior, no disposem de dades completes sobre la composició d'aquest tresoret. Donarem els nombres de peces que hem pogut fotografiar i pesar i entre parèntesi els d'aquelles peces que sabem per haver-les pogut examinar sumàriament o per altres fonts d'informació, que també formaven part del tresoret. En general aquestes informacions són fiables, segons hem pogut comprovar en alguns casos. De tota manera tenim una informació més vaga sobre el total de monedes i suposem que el conjunt era molt més important. Només donarem constància de les peces que sabem per alguna font segura que formaven part del conjunt i deixarem obertes les quantitats en aquells casos pels quals tenim indicis d'un superior nombre d'exemplars.

		AR	Billó
València	Martí l'Humà. Ral de plata	(8)	—
Castella	Pere el Cruel. Ral Burgos	1(+ 1)	—
	» Ral Sevilla	1(+ 3)	—
	» Ral Coruña	1	—
	Joan I. Blanca Agnus Dei		(1+?)
	Enric III. Ral Sevilla	1	—
Aquitània	Enric IV d'Anglaterra. Ardit		2(+ ?)
Almohades	Dirhems quadrats		(4+?)
Total		4(+ 12)	2(+ 5+ ?) = 23+?

Dates límit:

1350-1413. La data inicial la dóna la presència de rals de Pere el Cruel (1350-1369) i la final els ardots aquitans d'Enric IV d'Anglaterra.

Localització:

Indeterminada. Dins València, «província».

Data de la troballa:

No ens es coneguda amb exactitud, per bé que sembla ésser molt antiga, possiblement de final del segle passat.

Circumstàncies de la troballa:

Dins una olla de terrissa, «molt a prop» o junt amb una altra olla de coure que contenia monedes d'or (vid. AN-6). També aquest conjunt fou dispersat recentment. A part dels exemplars que presentem en fotografia i amb dades ponderals completes poguérem veure els rals de Martí i una blanca de l'Agnus Dei de Joan I de Castella, sens poder anotar més detalls.

Descripció:

Incloem totes les peces que hem vist, malgrat que algunes d'elles no puguin ésser descrites completament.

1 a 8. Rals valencians de plata de Martí l'Humà, segons els tipus Mateu-21/30.

9. Pere el Cruel. Ral de plata. Seca de Burgos.

A/ volt exterior: +DOMINVS MICH I: ADIVITOR ET EGO DI.

id. interior: (flor) SPICIAM: INIMICOS: MEOS. P coronada.

R/ +PETRVS: REX. CASTELLE: ELEGIONIS. Armes de Castella/Lleó dins orla lobulada. A l'espai inferior una B, als altres anells.

p: 3,02 Ø: 22,3 Heiss-L.7 n.º 7 var

10. Pere el Cruel. Ral de plata. Seca de Sevilla.

Semblant a l'anterior. La llegenda de l'anvers queda tallada en la forma D:-ISPICIAM i acaba en ME. El revers marca S i anells.

p: 3,46 Ø: 22 Heiss-L.7 n.º 7 var

11. Pere el Cruel. Ral de plata. Seca de la Coruña.

Semblant al núm. 9. La llegenda de l'anvers queda tallada en la forma DIS-PICIAM. Marca de petxina al revers.

p: 3,48 Ø: 21,2 (xic retallada) Heiss. Id. var.

12. Joan I. Blanca d l'Agnus Dei. Billó. Heiss L.9 núms. 1-7,

trob València argent

9

10

11

13

14

15

13. Enric III. Ral de plata. Seca de Sevilla.
 A/ Com el núm. 10 però acabat en MAO EN nexades i coronades.
 R/ +ENRICVS:DEIGRACIA:REX:CASTEL. Armes de Castella i Lleó en orla lobulada. Marca S a l'espai inferior. Flors als altres espais.
 p: 3,42 Ø: 21,8 Heiss, L.8 n.º 4.
14. Enric IV d'Anglaterra. Ardit de billó d'Aquitània.
 A/ E'RIC..... Bust del rei de front sostenint espasa.
 R/ —FRA-CIE—...—...— Creu tallant llegenda alternada de llirs i lleon.
 p: 1,02 Ø: 18 P. d'Avant-3120
15. Enric IV d'Anglaterra. Ardit semblant.
 A/C..... Id.
 R/—FRA—CIE—...—AQI— Id.
 p: 0,92 Ø: 18 (retallat i ovalat) P. d'Avant-3120
- 16 a 20. Dirhems quadrats almohades (?).

Referències:

- Mateu; M. MATEU I LLOPIS. *La ceca de Valencia*. València 1929.
 Heiss: A. HEISS. *Monedas hispano-cristianas*. Madrid 1867.
 P. D'Avant; F. Poey d'Avant. *Monnaies féodales de France*. París 1858.

Comentari:

La petita quantitat de peces inventariades ens fa suposar que més aviat ens trobem davant d'una mostra del tresoret. Per això hem procurat de donar-ne el màxim de detalls, malgrat que algunes peces no puguin illustrar-se ni descriure's correctament.

La concordància amb la troballa anterior és molt notable i permet de creure en un amagatall simultani, potser per les raons apuntades pel conjunt anterior.

La mostra ens dona un circulant de plata majoritari de peces valencianes, seguit de prop pels rals castellans i la moneda àrab, el que no resulta sorprenent atenent al que ens indiquen els documents de l'època. Tant la moneda castellana com el dirhem quadrat eren falsificats o imitats en diferents llocs de la corona catalano-aragonesa. Bé que aquestes imitacions sembla que obeïen a una intenció exportadora, mal podien impedir un cert circulant en el propi país. Ja el 1262 Jaume I feia encunyar a València mateix dirhems de plata, anomenats millareses (Botet, vol. II. p. 54), pràctica que es mantingué llarg temps, ja que encara se'n baten en temps d'Alfons el Magnànim. Pere III per la seva banda, féu encunyar abundantment a València moneda de plata castellana a partir del 1366, tot vanant-se de fer-la de bona llei, mentre que els florins que li imitava el rei castellà eren de més baixa llei (Botet, vol. II, p. 146). Aquestes troballes fetes a València són doncs de gran interès ja que poden contribuir a identificar aquestes imitacions, sens que això vulgui indicar que les peces que presentem necessàriament ho hagi

d'ésser, ja que, com és sabut, el circulant de pobles comercials com ho eren el valencià sovint era plè de moneda estrangera, Vegem, per exemple en aquest mateix volum d'Acta Numismàtica com el Manual mallorquí de mercaderia (article de A. M. de Guadán) indica la circulació de moneda castellana a València.

No cal tampoc estranyar la manca de billó valencià, ja que aquest no es batia des dels temps de Jaume I. En aquestes circumstàncies, l'escassetat en moneda menuda devia afavorir l'entrada de billó estranger, també documentat fins i tot en altres llocs, com per exemple a Catalunya, que es veia sovint invadida de moneda de baixa llei francesa i castellana, malgrat les emissions més regulars de billó que s'hi feien.

Les guerres de Pere el Cruel i Enric de Trastàmara amb assenyalada presència de tropes anglo-aquitanes justifiquen plenament la presència en el circulant dels ardots aquitans, ja detectats també en altres troballes.

En general, la tendència que mostren aquesta i altres troballes és a una gran màniga ampla pel que fa al circulant de billó, que la gent no rebutjava pas malgrat la seva diversitat, malgrat les prohibicions oficials. No cal dir que aquest fet afavoria les falsificacions.

Localització actual:

Dispers.

Agraïments:

Agraïm com en el cas anterior al bon amic Rafael Gandia de València, qui ens donà pràcticament la totalitat de dades sobre aquesta troballa; la seva generositat ha permès que aquestes interessants lliçons numismàtiques no s'hagin perdut per sempre més.

TROBALLA DE CASTELLBELL I EL VILAR

SEBASTIA DATZIRA I SOLER

Núm. AN-8 — Lloc: Castellbell i el Vilar. — Tipus de troballa: Tresor.

Composició:

<i>Regnats</i>	<i>Seques</i>	8-S	4-S	2-S	1-S	½-S	80-R	<i>Total</i>
Felip V	Madrid					1		1
	Sevilla					1		1
Ferran VI	Madrid					10		10
	Sevilla					4		4
Carles III	Madrid		4	2	2	13		21
	Sevilla		2	1		4		7
	Lima	1						1
	Mèxic		1					1
	Popayán			1				1
	Potosí	1						1
	Santa Fe de Bogotà	1						1
Carles IV	Madrid		1	8				9
	Sevilla			1				1
	Lima	1						1
	Popayán	2		1				3
	Potosí	1						1
	Santa Fe de Bogotà	2						2
	Santiago de Xile	4						4
Ferran VII	Cadis			1				1
	Madrid		1					1
	Lima	1						1
	Mèxic	1						1

	Santa Fe de Bogotà	1					1
Isabel II	Barcelona					1	1
		16	9	15	2	33	1 76

Dates límit:

1743-1838. La primera vé representada per una moneda de mig escut de Felip Vè i l'última per una de vuitanta rals d'Isabel II.

Data de l'amagatall:

La peça de 80 rals de l'any 1838 ens dóna amb molta seguretat el quan i el perquè fou amagat el tresor. L'esmentada peça és una de les primeres encunyacions de l'any 1838 a la seca de Barcelona car el seu revers encara diu, ...Y LA CONSTITUCION, igual a les peces de l'any anterior. Posteriorment, i amb la mateixa data del 1838, s'encunyà ja amb el tipus definitiu de ...Y LA CONST. Per tant, les monedes s'amagaren durant els primers mesos de l'any 1838. El perquè no pot ser cap més que la inseguretat que comportà, arreu del nostre país, la primera carlinada.

Localització:

Masia «Les Comes» al terme municipal de Castellbell i el Vilar —41 38' 17,9" latitud nord; 1 53' 20,7" longitud est—, Comarca de Bages (Catalunya).

Data de la troballa:

El diumenge dia 6 d'octubre de 1974.¹ La notícia fou publicada al periòdic «Manresa» el dia 17 del mateix mes.

Circumstàncies de la troballa:

Segons el mateix periòdic, les monedes van ésser trobades casualment per uns vaillets a dins d'un forat, a la paret posterior de l'esmentada masia, mig enderrocada, de «Les Comes».² Les monedes eren a dins d'un tupinet petit i aquest a dins d'un de més gran.

Altres versions ens diuen que la troballa no va pas ésser del tot casual, però el cert és que qualsevols que fossin les circumstàncies que l'envoltaren, aquesta ens ha arribat i la podem estudiar, gràcies també a que, com gairebé sempre passa, quan són diversos els qui s'han de repartir unes monedes

1. Confirmada la data per un dels qui ho trobaren.

2. «En el interior de una casa abandonada y casi en ruinas llamada "Las Comes" en un agujero hallaron un puchero, dentro del cual había otro más pequeño conteniendo 76 monedas de oro de distintos tamaños y muy bien conservadas» a Periòdic *Manresa*, dia 17 d'octubre, 1974.

—i més tractant-se d'or— no s'entengueren i les peces van ésser dipositades a l'Ajuntament de Monistrol per ordre de l'autoritat.³

Més endavant, l'Estat autoritzà a la Caixa d'Estalvis de Manresa la compra de les monedes, amb la condició d'ésser donades al Museu Comarcal. Valorades pel Dr. Eduard Ripoll i Perelló, aleshores director del Museu Arqueològic de Barcelona, amb data de 9 de desembre de 1976, la Junta de Govern de l'esmentada Caixa —presidida per Dr. Josep Badal i Puig— prengué l'acord d'adquirir-les a fi de que passessin a engruixir el monetari del Museu Comarcal de Manresa.⁴

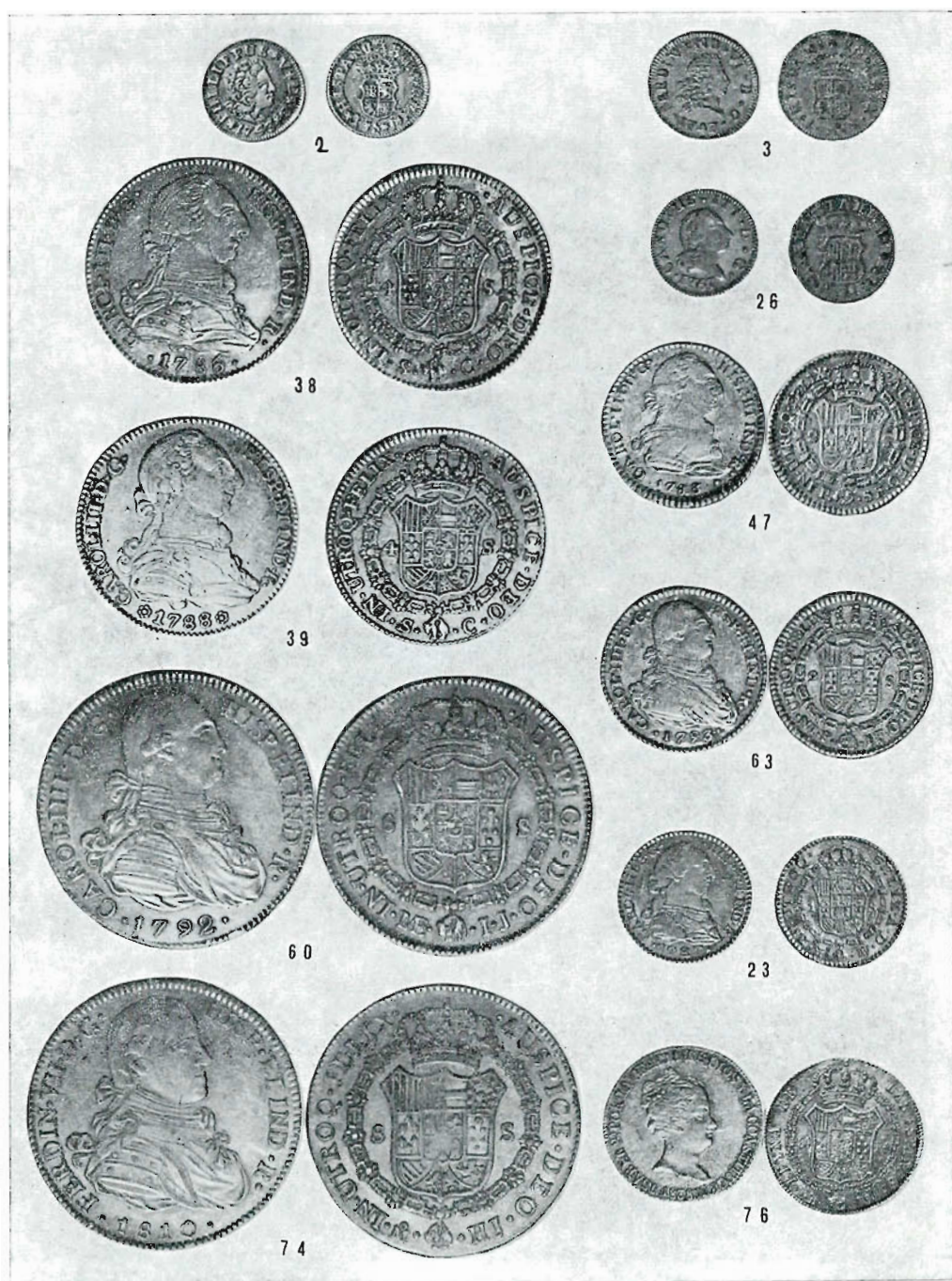
No sabem si el conjunt hi és en la seva totalitat, però hem de restar agraïts a les picabaralles —produïdes per l'egoisme humà— que han fet possible que el tresor ens arribi, més o menys, en la seva integritat.

Descripció:

Hem agrupat les monedes per regnats i dins de cada regnat per seques, les peninsulars seguides de les de les colònies d'Amèrica. Per cada seca les hem aplegat per valors decreixents i en cada valor per ordre cronològic. Dels dos números que precedeixen cada descripció —separats per un guionet— el primer és el de la troballa i el segon el que li correspon a l'inventari de les monedes del Museu.

					gr.	Ø	Referències
1-1.589	Felip V	½-S	1745	Madrid AJ	1,75	14,9	CC-T. 468
2-1.590	»	»	1743	Sevilla PJ	1,75	14,6	» 475
3-1.591	Ferran VI	»	1747	Madrid JB	1,76	14,9	» 205
4-1.592	»	»	1754	»	1,75	15	» 214
5-1.593	»	»	1756	»	1,76	15,2	» 216
6-1.594	»	»	1757	»	1,75	14,6	» 218
7-1.595	»	»	1757	»	1,75	15	» 218
8-1.596	»	»	1758	»	1,75	15,6	» 219
9-1.597	»	»	1758	»	1,76	14,7	» 219
10-1.598	»	»	1759	Madrid J*	1,74	15,6	» 221
11-1.599	»	»	1759	»	1,75	15,2	» 221
12-1.600	»	»	1759	»	1,75	15,8	» 221
13-1.601	»	»	1747	Sevilla PJ	1,74	15	» 223
14-1.602	»	»	1754	»	1,75	15	» 231
15-1.603	»	»	1755	»	1,75	14,8	» 232
16-1.604	»	»	1758	Sevilla JV	1,75	14,9	» 238
17-1.605	Carles III	4-S	1780	s/79 Madrid PJ	13,44	29	» 215 v. C.C. 15.529
18-1.606	»	»	1781	»	13,46	28,9	CC-T. 216
19-1.607	»	»	1786	Madrid DV	13,44	30,1	» 221
20-1.608	»	»	1787	»	13,44	29,9	» 222
21-1.609	»	2-S	1777	Madrid PJ	6,70	22,4	» 355
22-1.610	»	»	1788	Madrid M	6,82	22,1	» 363

3. No foren dipositades a Castellbell perquè la Guàrdia Civil té la seva caserna a Monistrol.

					<i>gr.</i>	$\varnothing$	<i>Referències</i>
23-1.611	»	1-S	1787	Madrid DV	3,38	17,7	» 517
24-1.612	»	»	1787	»	3,39	17,8	» 517
25-1.613	»	½-S	1765	Madrid PJ	1,76	14,5	» 682
26-1.614	»	»	1767	»	1,75	14,8	» 684
27-1.615	»	»	1769	»	1,75	14,6	» 686
28-1.616	»	»	1775	»	1,75	14,7	» 692
29-1.617	»	»	1783	Madrid JD	1,75	15,3	» 697
30-1.618	»	»	1783	»	1,75	15	» »
31-1.619	»	»	1783	»	1,79	15	» »
32-1.620	»	»	1783	»	1,72	15	» »
33-1.621	»	»	1783	»	1,75	14,8	» »
34-1.622	»	»	1783	»	1,75	14,6	» »
35-1.623	»	»	1783	»	1,75	15	» »
36-1.624	»	»	1784	»	1,79	15	» 698
37-1.625	»	»	1784	»	1,75	14,8	» »
38-1.626	»	4-S	1785	s/3 Sevilla C	13,46	30,5	» 234 v.
39-1.627	»	»	1788	s/7 »	13,42	29,3	» 237 v.
40-1.628	»	2-S	1787	Sevilla CM	6,75	22,2	» 371
41-1.629	»	½-S	1777	Sevilla CF	1,75	15,5	» 721
42-1.630	»	»	1778	s/7 »	1,77	15,6	» 722 v. C.C. 15.074
43-1.631	»	»	1782	»	1,75	15	CC-T. 725
44-1.632	»	»	1788	Sevilla C	1,72	14,6	» 728
45-1.633	»	8-S	1777	Lima MJ	27,02	38	» 53
46-1.634	Carles III	4-S	1775	Mèxic FM	13,45	30,7	CC-T. 285
47-1.635	»	2-S	1783	s/2 Popayán SF	6,70	22,3	» 455 v.
48-1.636	»	8-S	1788	Potosí PR	26,76	37	» 141
49-1.637	»	8-S	1788	Sta. Fe de Bogotá JJ	26,85	37	» 172
50-1.638	Carles IV	4-S	1792	Madrid MF	13,53	29,7	» 154
51-1.639	»	2-S	1790	»	6,75	22,3	» 272
52-1.640	»	2-S	1793	»	6,74	22,2	» 274
53-1.641	»	2-S	1794	»	6,74	22,2	» 275
54-1.642	»	2-S	1800	»	6,75	22	» 281
55-1.643	»	2-S	1800	»	6,73	22	» »
56-1.644	»	2-S	1800	»	6,80	22,3	» »
57-1.645	»	2-S	1800	»	6,70	21,9	» »
58-1.646	»	2-S	1805	Madrid FA	6,85	22,2	» 288
59-1.647	»	2-S	1793	Sevilla CN	6,73	22,6	» 297
60-1.648	»	8-S	1792	Lima IJ	26,92	37	» 17
61-1.649	»	8-S	1798	»	26,91	37,9	» 69
62-1.650	»	8-S	1798	»	26,91	37,9	» 69
63-1.651	»	2-S	1793	s/2 Popayán JF s/SF	6,74	22,4	» 358 v. A.N.E. 738 v.
64-1.652	»	8-S	1798	Potosí PP	26,93	37,6	CC-T. 92
65-1.653	»	8-S	1799	Sta. Fe de Bogotá JJ	26,92	35,2	» 114

					gr.	Ø	Referències
66-1.654	»	8-S	1807	Sta. Fe de Bogotà JJ	27,17	35,7	» 122
67-1.655	»	8-S	1790	Santiago de Xile DA	26,92	35,8	» 126
68-1.656	»	8-S	1797	Santiago de Xile DA	27,03	36,8	» 134
69-1.657	»	8-S	1801	Santiago de Xile AJ	27,02	37,8	» 140
70-1.658	»	8-S	1802	Santiago de Xile JJ	27,03	37,7	» 141
71-1.659	Ferran VII	2-S	1811	Cadis CI	6,73	23	» 143
72-1.660	»	4-S	1814	Madrid GJ	13,47	28,6	» 99
73-1.661	»	8-S	1817	Lima JP	26,82	36,5	» 30
74-1.662	»	8-S	1810	Mèxic HJ	27,02	37	» 39
75-1.663	»	8-S	1809	Sta. Fe de Bogotà JF	26,91	36,6	» 75
76-1.664	Isabel II	80-R	1838	Barcelona PS	6,74	21	» 50

Abreviatures emprades:

C.C.-T. F. CALICO, X. CALICO, J. TRIGO, Monedas Españolas desde Felipe II a Isabel II. Años: 1556 a 1868, 5.ª edició, Barcelona, 1982.

C.C. C. CASTAN, J. R. CAYON, Las monedas Hispanomusulmanas y Cristianas (711-1981), Madrid, 1980.

A.N.E. Asociación Numismática Española, catàleg de subhasta, 21/6/77.

Comentaris:

Les monedes descrites no ens n'han donat cap d'inèdita ni amb variants d'importància. Cal remarcar però, la n.º 38, els 4 escuts de Sevilla amb la data rectificada de l'any 1785, el 5 sobre 3. El valor de 4 escuts de l'any 1783, no figura classificada ni en el catàleg de Calicó-Trigo ni en el de Castán-Cayón. Aquesta rectificació de data, ens confirma que l'encuny de l'anvers dels 4 escuts a la seca de Sevilla de l'any 1783 va ésser obert, encara que no en coneguem cap moneda.

Les altres peces amb data rectificada i que no classifica el catàleg Castán-Cayón, són les n.º 39, 47 i 63. D'aquesta última és coneguda la rectificació de les marques dels assajadors, JF sobre SF, per una peça que fou subhastada a l'A.N.E. el dia 21 de juny de 1977, però no la seva rectificació de data, 1793 el 3 sobre 2.

Cap dels esmentats catàlegs no ens confirmen l'existència de la moneda de 2 escuts de l'any 1792 de la seca de Popayán amb assajadors SF. Al reunir la moneda n.º 63 de la troballa les dues rectificacions, la de data a l'anvers i la de les marques d'assajadors al revers, podem afirmar l'existència dels

4. *Gazeta de Manresa*, periòdic local, dia 29 de desembre de 1976.

5. HUMBERTO F. BURZIO, *Diccionario de la Moneda hispanoamericana*. Vol. II, letras M a Z, Santiago de Xile, 1958, pàg. 215.

6. WAYTE RAYMOND, *Spanish american gold coins*, Nova York, 1936, pàg. 36.

encunyats de la peça de 2 escuts de la seca de Popayán amb marques d'assajadors SF. Altrament Burzio⁵ també la dona com a coneguda per la referència que en fa Wayte Raymond.⁶

Per tant, és gairebé segura l'existència d'exemplars de l'esmentat any i valor encunyats a la seca de Popayán, afirmació que creiem veure ratificada en qualsevol moment.

Per altra parte, la troballa és important perquè ens permet una visió de la circulació monetària d'or a la Catalunya de la primera meitat del segle XIX.

Un agrupament de les monedes pel seu valor —posem la de 80 rals d'Isabel II amb les del seu valor equivalent o sigui el de 2 escuts— i per seques, peninsulars i americanes, ens dona:

Valors	Pe.	Am.	Total	% Pe.	% Am.	% Total
8-S	—	16	16	—	100	21,05
4-S	8	1	9	88,88	11,11	11,85
2-S	14	2	16	87,50	12,50	21,05
1-S	2	—	2	100	—	2,63
½-S	33	—	33	100	—	43,42
	57	19	76	75	25	

Podem comprovar que, per una circulació normal, el valor de 8 escuts procedia de les colònies d'Amèrica en la seva totalitat, contràriament als petits valors, fabricats tots a les seques de la península. Això ens confirma la raresa —altrament prou coneguda— de les encunyacions peninsulars de 8 escuts i també la de les procedents de seques colonials per a la resta de valors.

Veiem també que la moneda més representada —un 43,42 %— és la de ½ escut i per tant podem deduir que fou la de major circulació a l'època, degut potser al seu valor equivalent a la peça de plata de 8 rals.

Una agrupació per regnats ens dona:

Felip V	2	2,63 %	
Ferran VI	14	18,42 %	
			70 — 92,10 %
Carles III	33	43,42 %	
Carles IV	21	27,63 %	
Ferran VII	5	6,58 %	
			6 — 7,90 %
Isabel II	1	1,32 %	
	76	100	

Podem comprovar que un 92,10 % són monedes encunyades abans de la guerra de la Independència —fins al final del regnat de Carles IV— el qual ens corrobora també la raresa relativa de les monedes d'or posteriors a la guerra, durant el regnat de Ferran VII i els primers anys del d'Isabel II.

Finalment podem dir que la troballa de Castellbell ens confirma també els esdeveniments històrics que succeïren durant el primer terç del segle passat. Les guerres per la independència de les colònies d'Amèrica i totes les que es lliuraren a la mateixa península, emprobiren el país, i el numerari —reflex fidel de l'economia— se'n resentí.

Localització actual:

Museu Comarcal de Manresa.